

УДК 930:378.4(430):378.091.8(=161.2)"16/18"

Т. Лисенко, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МАТРИКУЛИ НІМЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНІХ СТУДІЙ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В НІМЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті висвітлюється роль матрикулів як джерела для висвітлення студій українських студентів в німецьких університетах в кінці XVII – на початку XIX століття.

Ключові слова: матрикули, німецькі університети, Просвітництво, козацька старшина, іматрикуляція, студентство.

Традиція української молоді завершувати освіту й поглиблювати свої знання в німецьких університетах має глибоке коріння і почала складатися ще з XVI ст., однак саме наприкінці XVII – на початку XVIII століття цей процес стає досить звичним явищем. Крім особистого впливу, студенти, повертаючись з німецьких університетів, привозили із собою багато протестантської літератури, яка розходилася серед місцевої шляхти, а також певною мірою й серед городян. Як констатував М. Любович, відомий дослідник реформаційних рухів у Речі Посполитій, у XVI ст. "багато русинів і поляків з перемишльської та інших руських земель виховувалися у Віттенберзькому та інших університетах. Варто лише зазирнути до списку студентів Віттенберзького університету за 30-40-і рр., і відразу зустрічаєш багато прізвищ із позначенням: Ruthenus або ж Polonus ex Russia" [8, с. 74]. Поширення ідей Реформації, високий рівень науки й толерантність, характерні для університетів німецьких держав-князівств сприяли цьому. Так, наприкінці XVI ст. у Віттенберзі слухав лекції з філософії й богослов'я відомий представник Острозького освітнього центру Кирило Лукарис. Удосконалював свої знання в німецьких університетах і ректор Київської братської школи Мелетій Смотрицький [12, с. 22].

Кількість українських юнаків, котрі їхали на Захід за освітою з другої половини XVII до початку XX століття, була вражаючою, вона вимірювалася не одиницями і навіть не десятками і сьогодні могла б видаватися малоімовірною, коли б не підтверджувалась історичними документами: матрикулами і записами в уписних книгах. На цей "Drang nach Westen" українців звернув увагу й відомий німецький вчений академік Едуард Вінтер. У повоєнні роки він був ректором Галльського, а потім і Берлінського університетів, багато працював у їхніх архівах і мав змогу досліджувати цей процес документально.

До його висвітлення він звертається у своїх книгах "Візантія і Рим у боротьбі за Україну", "Папство і Русь", "Раннє Просвітництво". Зокрема, в останній із названих монографій, яка була видана в Берліні 1966 року, Вінтер не лише вперше докладно проаналізував цей феномен ідеологічного і філософського життя європейських народів, а й показав, що поняття "Раннього Просвітництва" вміщує в своєму об'ємі і Києво-Могилянську академію [16].

Аналізуючи історіографію з даного питання, слід зазначити, що питання висвітлення студій українських студентів в німецьких університетах частково висвітлено в працях Дзюби О. – дослідниці проблеми історії освіти, книгодрукування, культурних взаємин з країнами Центрально-Східної Європи [4]. Сучасна російська історіографія дослідження поїздок студентів до німецьких університетів та науково-культурних зв'язків Російської імперії з німецькими землями, представлена працями Андреева [1, 2]. Автор на основі даних з німецьких та російських архівів здійснює аналіз та інтерпретацію російсько-німецьких освітніх зв'язків.

Матрикули або книги упису до німецьких університетів досліджували Г. А. Нудьга, для якого навчання українських студентів в університетах було лише частиною

більш загального питання про їх освіту за кордоном, та Ігор Лоський, котрий вивчав це питання спеціально. Праця Лоського вийшла з Семінару української історії при Українському Науковому Інституті в Берліні [7, с. 99-100], [6, с. 326-329]. В 30-ті роки 20 ст. цим семінаром керував відомий вчений Д. І. Дорошенко, який переглянув і вніс корективи в текст доповіді Лоського.

Однак, комплексного дослідження, присвяченого студіям українських студентів в німецьких університетах на даний момент немає, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Повертаючись до питання студій в Німеччині, слід зазначити, що період XVIII-XIX ст. відзначається найбільшою кількістю українців, які прагнули продовжити навчання у Німеччині, де вони вивчали філософію, класичні мови, право, медицину. У Лейпцизькому університеті, приміром, продовжували освіту студенти Києво-Могилянської академії Г. Козицький і М.Мотоніс. Після повернення вони стали почесними членами Петербурзької академії наук. Багато українських студентів-медиків навчалися у Кілі. У другій половині XVIII ст. у Німеччині навчалось близько 134 українських студенти з Лівобережної України [5, с. 92]. "Німецькі вчені зазначали, що характерною рисою українця, на відміну від великороса, є любов до науки. У свідомості українця з Гетьманщини вкорінилося сприйняття науки як найвищої цінності, "паче золота й срібла", тому багато представників різних суспільних верств – козацької старшини, міщан, прагнули здобути високу освіту, не зупиняючись перед жодними труднощами. А для частини козацької старшини стало сімейною традицією відправляти своїх синів для завершення освіти до Німеччини" [5, с. 92]. Вихідці з України отримували вищу освіту також у Геттінгенському, Кенігсберзькому, Страсбурзькому університетах, а також університетах міст Галле, Єни, Бреслау, Данціга та ін.

Переходячи до характеристики матрикул, як джерела для виявлення українських студентів в німецьких університетах, слід звернутися до тлумачення самого терміну матрикул. У "Словнику іншомовних слів" записано, що термін "матрикул" походить (від лат. *matricula* – список): 1) офіційний список певних осіб; 2) у католицькій церкві список осіб церковної парафії, або доходів її та записи актів громадянського стану; 3) залікова книжка студента [10, с. 345]. У енциклопедичному словнику за редакцією Ф.О.Брокгауза та І.О.Ефрона зазначається, що матрикули – це письмові записи відомих осіб. Далі пояснюється, що в університетах, наприклад, це був список, до якого вносилися студенти після вступу, "...и свидетельство, которым эта иматрикуляция удостоверяется" [11, с. 812].

"Словарь современного русского литературного языка" подає два значення цього терміна. У першому випадку – це документ, що видавався студенту, вихованцю навчального закладу і слугував "для отметок о прохождении курса" [9, с. 709-710]. У другому значенні, знову ж таки, це – офіційний список осіб "...какого-либо сословия, общества, учреждения (напр. студентов университета), взносов, доходов и т.д." [9, с. 710].

"Толковый словарь великорусского языка" В.І.Дала глумачить матрикулу, як виписку у вигляді свідоцтва, посвідчення; прийомний лист студента, свідоцтво на це звання. "...матрикулований студент – не простой или вольный слушатель, а принятый в это звание, по испытанию" [3, 498].

Загалом, якщо говорити про матрикули німецьких університетів, то вони являли собою рукописні книги (зошити), куди заносилися дані про всіх студентів, що вступали до певного університету. Первісне значення занесення в матрикули (імматрикуляції) сягало своїм корінням середньовічному уявленню про університет, як про привілейовану корпорацію, і означало прийняття в цю корпорацію за певний грошовий внесок нового члену, що отримував, таким чином, нові права та обов'язки, тобто "академічне громадянство". Тому, хоча в XVIII столітті ця процедура, вже практично повністю втративши попереднє значення, носила лише бюрократичний характер внесення плати за навчання, тим не менше бути вписаним в матрикули деяких університетів вважалося дуже почесним, хоча і дорогим задоволенням – розмір плати відрізнявся і залежав, в тому числі, від престижу університету.

Матрикули більшості німецьких університетів на даний момент опубліковані. Формуляри матрикул німецьких університетів зовнішньо схожі між собою, однак на різних хронологічних відрізках запису значно відрізнялися за ступенем детальності, тобто кількістю позицій, за якими студент зобов'язаний був повідомити про себе. В кожному записі обов'язково містилася дата імматрикуляції, ім'я і прізвище студента, а також ще один атрибут, що означав його походження – це могла бути вказівка на стан чи на країну, звідки він прийшов, чи на те і інше. Інші дані містились не завжди – серед них могли бути вік студента, факультет, на який він вступав, а також, чи навчався він раніше в інших університетах, якщо так, то чи мав він вже науковий ступінь. До кінця XVIII століття в різних матрикулах помітна тенденція до розширення формуляра запису: так, в університеті Галле, окрім обов'язкової вказівки імені, місця народження та факультету, на який вступав студент, записувалось також ім'я, місце проживання і рід занять батька чи іншого близького родича (тут часто згадувався його чин), а також університет, в якому студент побував до приїзду в Галле. Для ідентифікації студентів з України слугували такі дані: Kiovia-Russus, Charcovio Ucranicus, Ucraina-Russus та інші, хоча частіше зустрічався прямий переклад назв областей на латину чи німецьку мову – ex Russia parva (minore), Kleinrusland.

Окрім визначення родини українського студента, матрикули можуть містити дані і про його соціальний статус, а саме на приналежність до дворянського стану. Для цього існують дві ознаки: коли студент після свого імені пише nobilis, і "граматичний", коли перед прізвищем пишуться применники von (по-німецькі) чи de (на латині), обидва вказують на дворянство. Для титулованих прізвищ повний титул в матрикулах наводився обов'язково, і місто чи країна після нього зазвичай не писалися (тобто титул в даному випадку замінював походження), а щоб підкреслити значення титулованих студентів в університетській корпорації, для них навіть заводилися інколи окремі матрикулярні книги, як це було в Страсбурзькому університеті чи Галле на початку XVIII століття. В той же час, відсутність в запису ознак, що вказували на дворянство, ще не свідчить про недворянське походження студента. З інших джерел ці відсутні в матрикулах дані можна доповнити. В тих матрикулах, де наводилися дані про батька, такої необхідності звернення до додаткових джерел не виникало, і

студенти дворянського чи недворянського походження прослідковувались за ними безпосередньо.

Слід, однак, відмітити недоліки, які можна зустріти під час їхньої публікації, які стосуються перш за все написання прізвищ. Прізвища могли бути неправильно написані, при чому це не завжди провина німецьких публікаторів – в деяких університетах запис робив не сам студент, а чиновник університету. Маючи на руках списки українських студентів, складені за матрикулами, можна спробувати поєднати їх з іншими відомими даними про того чи іншого студента, що часто дає чудовий результат, що підтверджує достовірність мемуарів чи інших біографічних джерел, а інколи і суттєво їх уточнює.

Інколи буває навпаки – в біографії людини згадується німецький університет, де він слухав лекції, але в матрикулах його ім'я відсутнє. Насправді, історик зіштовхується тут з серйозним питанням: як співвідносились освітні подорожі, які були характерними для виховання дворянства у другій половині XVIII – на початку XIX століття, і власне навчання в європейському університеті; чи можливо їх повністю ототожнювати чи протиставляти один одному? Відмінність полягає в тому, що студентство означало вступ в певну корпорацію, що власне і фіксувалося в матрикулах університету, розуміючи довге перебування, справжнє навчання в ньому. В той же час освітня поїздка передбачала лише короткий ознайомчий візит в університет з відвідуванням декількох лекцій найбільш "модних" професорів. Це, звичайно, не відміння можливості на протязі певного проміжку часу слухати лекції, не будучи прийнятим в студенти (хоча на це потрібен був дозвіл ректора університету), а з іншого боку далеко не всі студенти, записані в матрикули, дійсно залишалися в університеті на довгий період.

Давні списки слухачів різних німецьких університетів дають нам багатий матеріал про те, як ідентифікували себе українські студенти в німецьких університетах. У реєстрах, зарахованих до середньовічних закладів з XVII століття, крім імені, ще додається по батькові та прізвищу. Стосується це переважно студентів з Наддніпрянщини, з Лівобережної України і в окремих випадках з Волині. Хоча Україна, українські землі українські козаки в писемних пам'ятках Західної Європи і в списках студентів зустрічаються з XVI століття (можливо, й раніше), але прибулі з України записуються українцями тільки з XVI століття (очевидно, під впливом визвольної війни 1648 року), і найперше на такі нотатки зустрічаються в реєстрах університету Кенігсберга, а потім і в інших закладах. Дехто називає себе "козаком", або "старшиною", чи ще якимось, але пов'язує своє походження з козачим станом, з січовиками.

Матрикули різних німецьких університетів відрізнялися за деталізацією запису та інформацією, яку подавали про себе студенти. Так, Берлінський університет, заснований в 1810 році [15] подає наступну інформацію: (Дата| Ім'я | Місце народження | Факультет | Заняття батьків | В якому університеті навчався раніше (з 1820 року) | Дата відрахування з університету. Наприклад, 19.01.1831, Петро Григорійович Редкін, дворянин, Ромни, Ю., Петербург; 06.04.1833, Володимир Сергійович Печерін, дворянин, Київ, Ф., підполковник, Петербург, 24.05.1835.

Віттенберзький університет, заснований в 1502 році, зачинений в 1812, в 1817 об'єднаний з університетом Галле [13], подає наступну інформацію: (Дата| Ім'я | Місце народження | В якій академії навчався раніше). Наприклад, 25.09.1748, Каспар Дорумін, Золотоноша в Малоросії, в Галле; 14.10.1748, Федір Ніжинець, Полтава; 24.10.1748, Петро Іванович Симоновський, Ніжин в Малоросії, в Галле.

Лейпцизький університет, заснований в 1409 році [14], подає наступну інформацію: (Ім'я | Місце народження | Нація). До 1720 року день іматрикуляції не

вказувався, і відомий лише семестр. Всі українські студенти були записані в польську націю, тому далі її згадування упускається, з 1720 року: (Дата | Ім'я | Місце народження). З 1824 року: (Дата | Ім'я | Місце народження | Рік народження | Факультет | (з 1832 року): Дата видачі атестату при виході з університету). Наприклад, 29.03.1725, Peter Alexander Carl Friedrich Boettcher, дворянин, Київ.; 15.05.1749, Григорій Васильович Козицький, Київ; 15.05.1749, Микола Миколайович Мотоніс, Ніжин в Малоросії.

Записи велися латиною, лише з кінця XVIII століття в матрикулярних записках починає фігурувати німецька мова.

Таким чином, здійснивши аналіз матрикулярних записів, можна легко ідентифікувати вихідців з українських земель, за деякими записами, факультет, на якому навчався студент, а також його походження, що дозволяє охарактеризувати контингент вихідців з українських земель.

Окрім матрикул, архіви німецьких університетів можуть містити ряд додаткових даних про українських студентів. Слід відразу зазначити, що як таких "особистих справ" студентів в німецьких університетах XVIII – початку XIX століття не існувало, і це особливо ускладнює визначення часу виходу студента з університету. Лише у другій чверті XIX століття університети почали фіксувати в своїх архівах видачу студентам випускних посвідчень (Abgangzeugnisse). До цього атестат, який студент міг отримати у ректора, залишаючи університет, і в якому відмічались прослухані ним курси, професори, з якими він займався, і продемонстровані успіхи, існував в єдиному екземплярі і, природно, забирався студентом з собою. Декілька таких атестатів з німецьких університетів XVIII століття збереглося в особистих фондах, але більша частина їх втрачена.

Якщо говорити про військові втрати, то найбільше постраждали архіви університетів, що знаходились на сході Німеччини. Окрім втрат в університетах Берліна та Лейпцига до не відновлених втрат слід віднести практично повне знищення архіву Кенігсберзького університету.

Архів Гетінгенського університету, що також добре зберігся, не дивлячись на бомбардування і вимушену евакуацію в одну з соляних шахт Тюрингії, де він разом зі скарбами з університетської бібліотеки зміг пережити Другу світову війну, надає, мабуть, найкращі можливості для пошуку додаткових матеріалів про українських студентів. По-перше, в ньому зберігся довідник адрес гетінгенських студентів ("Logis-Verzeichniss der Studierenden in Göttingen", перші дані з 1765 року), згідно якого можна визначити до якого часу кожний з них займав свою квартиру, і відповідно визначити дату, коли він залишив університет. В кожному семестрі такі довідники друкувались університетом, і туди в алфавітному порядку заносились всі студенти, що навчалися на даний момент, зі вказівкою їхньої адреси, а також місця народження, факультету і часу вступу. В Галле такі довідники вперше почали писати ще в рукописному вигляді з середини XVIII століття, а друковані існують також з 20-х років XIX століття. Ці довідники дають і альтернативну матрикулам можливість пошуку українських студентів, однак об'єм пошуку за довідниками значно більший: адже кожне ім'я студента повторюється в них стільки разів, скільки семестрів він навчався в

університеті, а в матрикулах, як правило, зустрічається лише один раз [1, с. 112].

По-друге, оскільки однією з можливостей закінчення університету був захист в ньому дисертацій, гетінгенський архів містить каталогізований фонд Promotionsakten – протоколів захисту дисертацій, до яких часто додаються копії самих робіт. Слід зазначити, що далеко не у всіх університетських архівах Promotionsakten систематизовані і мають покажчики: інколи протоколи захистів знаходяться всередині справ відповідного факультету, і щоб їх знайти потрібно протягом тривалого часу переглядати факультетські справи, що робить пошук складним та неефективним.

Окрім показників та каталогів, в кожному університетському архіві існує фонд університетського суду. В ньому були зафіксовані всі негаразди, що траплялись зі студентами, котрі потрапляли під відання "академічних" (тобто університетських) законів. Перш за все це справи про дуелі і інші безчинства, винуватцями яких були студенти, а крім того, скарги, які приносили університету на студентів місцеві жителі.

Підсумовуючи, слід зазначити, що аналіз матрикул як джерела для виявлення українських студентів в німецьких університетах, дозволяє стверджувати про культурні та інтелектуальні контакти української еліти з німецькими просвітницькими центрами та діячами. Ці контакти сприяли витворенню специфічного інтелектуального середовища, з характерною німецькою культурою Просвітництва, в якому відбувалося формування та виховання українських інтелектуалів.

Список використаних джерел

1. Андреев А. А. Русские студенты в немецких университетах XVIII – первой половины XIX века (монография). – М., 2005.
2. Андреев А. А. Русские студенты в немецких университетах XVIII – начала XIX века: опыт социального анализа (статья) // Социальная история. Ежегодник 2001/2002. – М., 2004.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: современное написание: В 4 т. Т.2:И-О \ В.И.Даль. – М., 2003.
4. Дзюба О. Німецька книга в бібліотеках України (XVIII ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі, 2004. – №4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.history.org.ua.
5. Дзюба О. Українські студенти в німецьких університетах (XVIII ст.) // Диалог. – 2000. – № 1.
6. Лоський І. Українські студенти в Ростокі і Кілі // Записки чину Василія Великого. – Жовква, 1932. – Т. 4. – Вип. 1–2.
7. Лоський І. Українці на студіях у Німеччині в XVI–XVIII ст. // Записки НТШ. – 1931. – Т. 151.
8. Любич Н. История реформации в Польше. Кальвинисты и антитринитарии. – Варшава, 1883;
9. Словарь современного русского литературного языка. – Т.6: Л. – М., 1957.
10. Словник іншомовних слів / уклад.: С.М.Морозов, Л.М.Шкаралута. – К., 2000.
11. Энциклопедический словарь: [в 41 т. 82 полут.] / Издатели Ф.А.Брокгауз и И.А.Ефрон. – СПб., 1890-1904. – Т.18 [Полут.36]: Малолетство-Мейшагола. – 1896.
12. Яцишин М. Українсько-німецькі культурні зв'язки кінця 80-х – у 90-ті роки XX століття. – Луцьк, 1999.
13. Album Akademie Vitebergensis. Jüngere Reihe. T. 2. 1660-1710. T. 3 1710-1812/ Bearb. von Fritz Junke. Halle, 1952, 1966.
14. Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig / Hrsg. von Georg Erler. Bd. 2. 1634-1709. Bd. 3. 1709-1809. Leipzig, 1909/ Universitätsarchiv Leipzig. Matrikel 1809-1850.
15. Humboldt-Universität zu Berlin, Universitätsarchiv. Matrikel (Album Civium Universitatis Litterarie Berolinensis): 1810-1826, 1826-1834, 1834-1842, 1842-1850.
16. Winter Eduard. Ketzerschicksale. Christlichen Denker aus neun Jahrhunderten. – Berlin: Union Verlag, 1979.

Надійшла до редколегії 01.02.13

Т. Лысенко, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МАТРИКУЛЫ НЕМЕЦКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ КАК ИСТОЧНИК ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТУДИЙ УКРАИНСКИХ СТУДЕНТОВ В НЕМЕЦКИХ УНИВЕРСИТЕТАХ

В статье освещает роль матрикулов как источника для освещения студий украинских студентов в немецких университетах в конце XVII – в начале XIX века.

Ключевые слова: матрикулы, немецкие университеты, Просвещение, казацкая старшина, имматрикуляция, студенчество.

T. Lysenko, postgr.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

MATRYKULS OF GERMAN UNIVERSITIES AS A SOURCE FOR THE STUDY OF EDUCATIONAL STUDIES OF UKRAINIAN STUDENTS AT GERMAN UNIVERSITIES

The article highlights the role of matryculs as the source for coverage the studies of Ukrainian students at German universities in the late XVII – early XIX century.

Keywords: matrykuls, German universities, Elucidative, cossack petty officer, immatrykulation, students.

УДК 94(=162.4):323.1 "18"

I. Малацай, канд. іст. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МЕМОРАНДУМ СЛОВАЦЬКОГО НАРОДУ 1861 Р.

У статті досліджуються причини та передумови створення Меморандуму словацького народу 1861 р., як головного програмного документу словацького національного руху другої половини XIX ст.

Ключові слова: Словаччина, національний рух, Меморандум.

Після першої половини XIX ст., часу відносно стабільного розвитку Австрійської імперії, середина XIX ст. стала для неї часом випробувань. До погіршення фінансово-економічного та внутрішньополітичного становища додалася ще й поразка у війні з Італією 1859 р. Головним завданням у нових соціально-економічних та політичних умовах, що склалися на другу половину XIX ст., в імперії Габсбургів для міністра внутрішніх справ А.Баха (1849-1859) стало збереження австрійськими правлячими колами на чолі з імператором багатонаціональної монархії.

Лише після падіння "бахівського абсолютизму" активувалася боротьба угорців проти віденської влади, за повернення Угорщині становища, яке вона мала ще у першій половині XIX ст. і була позбавлена після революційних подій 1848-1849 років (самоврядування). Конфлікт між угорською політичною елітою й Габсбургами посилювався у 1861 році, і приводом для цього став розпуск угорських законодавчих зборів 7 листопада 1861 р. і "тимчасове" відновлення абсолютизму (1861-1865 рр. – "провізоріум Шмерлінга"). Всі ці події, і в першу чергу видання 20 жовтня 1860 р. федералістської конституції ("Жовтневий диплом") істотно вплинули і на словацьке суспільство.

Словацький національний рух на початку 60-х р. XIX ст. мав свої особливості. На чолі словацького національного руху в цей час постали Я. Францісці, Ш.Дакснер, В. Пауліні-Тотт, які обіймали адміністративні посади в органах місцевої влади в Угорщині [1, с. 261]

У слов'янських народів та румун Угорського королівства динаміка та інтенсивність національного руху залежала від багатьох чинників, одним із яких була соціальна приналежність. Суттєво відрізнявся характер національного руху народів, де переважало сільськогосподарське населення (словаки, серби, румуни), і народів, що мали чисельну буржуазію та шляхту (хорвати, словенці). Відмінність залежала також від державно-правових традицій та від можливості існування політичних або культурних об'єднань. На середину XIX ст. словаки не мали ні сприятливої соціальної структури суспільства, що унеможливило спірання на неї у процесі національно-визвольної боротьби, ні державно-правової традиції, ні власної виборно-представницької установи (сейму). Таким чином, боротися за національну рівноправність вони могли, лише користуючись "природженим правом", на що вказував на початку 50-х рр. XIX ст. Л. Штур: "для відродження нашого суспільства, для того, щоб ми посіли чільне місце у світовій історії відповідно до наших сил та можливостей, ми маємо раз

і назавжди звільнитися від нестерпного чужого гніту і здобути державну самостійність. Адже у народу, який перебуває у рабстві, зв'язані руки, дух його пригнічений, і він завжди наражається на небезпеку рано чи пізно загинути. Окрім цього, кожен народ із утратою своєї політичної самостійності втрачає і честь. А той, хто завжди прислуговує іншим, безсилий скинути із себе ярмо – викликає неповагу з боку інших народно-правових осіб... А оскільки самостійність потрібна, насамперед, більшості слов'янських племен, то для нас вона є питанням національне, найважливіша справа" [10, с. 118].

У 60-ті рр. XIX ст. словацькі патріотичні кола починають приділяти більше уваги програмі і тактиці національного руху. У 1860 р. Ш. Дакснер пише брошуру "Голос із Словаччини", у якій він спираючись на історичні, господарські та культурні традиції, обґрунтував право на рівне становище словаків в Угорщині та визначив позиції, які в подальшому стали головними пунктами програми словацького національного руху [2, с. 231-232].

Сам текст "меморандуму" (як його назвав один із представників словацького національного руху М. Ференчик у листі до Й. Гурбана від 1 вересня 1860 р.) Ш. Дакснер написав у Великому Колпові. Відразу після написання "Голосу" Ш. Дакснер розповсюдив його серед своїх однодумців, запропонувавши їм ознайомитись і, можливо, щось додати. Текс було схвалено всіма читачами, підтвердженням чого була пропозиція М. Ференчика негайно видати "меморандум" і надіслати Й. Штрессмаєру (член імперської ради, уповноважений словаками представляти їх національні інтереси), яким він керувався б як програмою, наданою словацькими патріотами. На жаль, текст "Голосу зі Словаччини" вийшов друком із запізненням – лише у січні 1861 р. [3, с.304].

У вступі до словацького видання автор висловлював надію, що його "Голос" стан носієм словацького національного духу та свідомості у Словаччині. Він відокремлював терміни "мадьяр" та "угорець", пояснюючи, що словаки – це угорські слов'яни і теж вважаються "угорцями". "Вони заселяють гірський край королівства, мають притаманну лише їм етнографію, яка відрізняється від мадьярської". Далі він наголошував, що "любов до ближнього не зобов'язує бути залежним, але зобов'язує піклуватися про своє власне життя" [8, с. 348].

"Голос" був основним документом, на який у подальшому Ш. Дакснер спирався під час складання "Меморандуму словацького народу" 1861 р. Фактично "Голос зі Словаччини" був першим кроком на шляху формування словацьких вимог, які аж до 1914 р. слугували основою програми національного руху словаків. Ідея єдності